

Manifest voor het recht op voedsel

21 april 2023

Het recht op voedsel werd erkend in de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens van 1948 en in het Internationaal Verdrag inzake Economische, Sociale en Culturele Rechten van 1966:

Sectie 11

- 1. De Staten die Partij zijn bij dit Verdrag erkennen het recht van een ieder op een adequate levensstandaard voor zichzelf en zijn gezin, met inbegrip van voldoende voedsel, kleding en huisvesting, en op voortdurende verbetering van zijn levensomstandigheden. De staten die partij zijn, nemen passende maatregelen om de verwezenlijking van dit recht te waarborgen en erkennen daartoe het essentiële belang van vrijwillige internationale samenwerking.**

- 2. De Staten die partij zijn bij dit Verdrag erkennen het fundamentele recht van eenieder om vrij te zijn van honger en zullen, individueel en door middel van internationale samenwerking, de nodige maatregelen aannemen, met inbegrip van concrete programma's:**
  - (a) Verbetering van de productie-, conserverings- en distributiemethoden van voedingsmiddelen door volledig gebruik te maken van technische en wetenschappelijke kennis, door de verspreiding van beginselen van voedingseducatie en door de ontwikkeling of hervorming van agrarische regimes, om de beste ontwikkeling en gebruik van natuurlijke hulpbronnen;**

  - (b) Zorgen voor een billijke verdeling van de voedselvoorraden in de wereld in verhouding tot de behoeften, rekening houdend met de problemen die zowel voor importerende als voor exporterende landen van voedingsmiddelen ontstaan.**

Wij, meer dan 60 actoren die betrokken zijn bij landbouwproductie, boerenlandbouw, agro-ecologie, verwerking, ambachten, distributie, catering, consumptie, sociale en voedselhulp, de sociale en solidaire economie, de bescherming van de mensenrechten, het milieu en het klimaat, leden van het maatschappelijk middenveld en academische experts, ontmoeten we elkaar op 19, 20 en 21 april 2023 in de Refettorio in Genève, ter gelegenheid van een forum georganiseerd door de MATER Fondazione, in samenwerking met FIAN Switzerland, Global Shapers Community, de Fondazione Pistoletto en Social Gastronomy Movement, en hebben dit manifest overgenomen.

Paradigmaverschuiving: van voedselhulp naar recht op voedsel

Het recht op voedsel waarborgen vereist een paradigmaverschuiving. We moeten niet alleen het recht garanderen om hongervrij te zijn (via noodvoedselhulp, in natura of in contanten), maar ook het recht van iedereen respecteren, beschermen en ten volle realiseren om regelmatig, permanent en gratis toegang te hebben tot kwantitatief en kwalitatief adequate en voldoende voedsel dat zorgt voor een mentaal en fysiek, individueel en collectief, bevredigend en waardig leven.

Om deze paradigmaverschuiving te laten slagen, moet een systeem worden gecreëerd om te voorkomen dat voedsel een sluitpost wordt in het budget van individuen of huishoudens. Integendeel, we moeten garanderen dat kwalitatief en duurzaam voedsel toegankelijk is voor de hele bevolking. We moeten een einde maken aan alle vormen van discriminatie, ook meervoudige en kruisende.

Recht, openbare orde en medezeggenschap

De verwezenlijking van het recht op voedsel vereist de goedkeuring, aan het einde van een participatief proces, van een wet op het recht op voedsel en van een transversaal openbaar voedselbeleid, met een financiële toezegging van de staat. Deze wet en dit beleid, en de praktijken die daaruit voortvloeien, moeten gebaseerd zijn op de beginselen van de mensenrechten: participatie, verantwoordingsplicht, non-discriminatie, transparantie, menselijke waardigheid, macht om te handelen, rechtsstaat en solidariteit (Engels acroniem PANTHERS).

Om dit proces te vergemakkelijken, moet een participerend en gelijkwaardig orgaan – een Voedselraad of Commissie – worden opgericht om de ontwikkeling en daaropvolgende implementatie van het recht op voedsel en het openbare voedselbeleid te ondersteunen. Het is ook noodzakelijk om een nieuwe dienst te creëren binnen overheidsstructuren, transversaal, interdepartementaal, belast met kwesties in verband met voedsel en duurzame voedselsystemen.

Het participatieve en paritaire orgaan moet met name bestaan uit vertegenwoordigers van overheidsstructuren, gemeentebesturen en actoren die betrokken zijn bij landbouwproductie, kleine landbouw, agro-ecologie, verwerking, ambachten, distributie, catering, consumptie, sociale en voedselhulp, sociale en solidariteit economie, bescherming van mensenrechten, milieu, klimaat en dieren. Vakbonden, verenigingen die strijden voor de rechten van vrouwen, kinderen en migranten, vertegenwoordigers van gezondheids- en onderwijssystemen

Het participatieve en paritaire orgaan moet met name bestaan uit vertegenwoordigers van overheidsstructuren, gemeentebesturen en actoren die betrokken zijn bij landbouwproductie, kleine landbouw, agro-ecologie, verwerking, ambachten, distributie, catering, consumptie, sociale en voedselhulp, sociale en solidariteit economie, bescherming van mensenrechten, milieu, klimaat en dieren. Vakbonden, verenigingen die strijden voor de rechten van vrouwen, kinderen en migranten, vertegenwoordigers van de gezondheids- en onderwijssystemen en academische experts moeten er ook deel van uitmaken. Er moeten middelen worden ingezet om de volledige en effectieve participatie van mensen in een situatie van voedselonzeekerheid en boeren te garanderen.

Bestaande structuren en processen in overheidsstructuren spelen een rol bij de totstandkoming en werking van dit nieuwe orgaan. De ervaring van instanties die verantwoordelijk zijn voor de ondersteuning van de ontwikkeling van ander overheidsbeleid, bijvoorbeeld op het gebied van cultuur en huisvesting, biedt voorbeelden voor de oprichting van deze participatieve en gezamenlijke instantie.

Lokale productie, eerlijke prijzen, boerenlandbouw en agro-ecologie

De betrokkenheid van boeren bij de totstandkoming van een wet inzake het recht op voedsel en een openbaar voedselbeleid is essentieel, volgens de principes van voedselsoevereiniteit, en moet worden gegarandeerd.

Om het recht op voedsel te verwezenlijken, moet de staat boeren aanmoedigen tot gediversifieerde, sociale en agro-ecologische landbouw die kwaliteitsvoedsel produceert, die de biodiversiteit beschermt en gezonde werkomstandigheden garandeert. Hiervoor is het noodzakelijk om de toegang tot de markt te bevorderen en partnerschappen op te bouwen die verder gaan dan de logica van concurrentie door de banden tussen boeren en consumenten te herstellen. We moeten van voedsel een algemeen goed maken op basis van voedseldemocratie.

De staat heeft het recht en de plicht om ambitieuze aankoopcriteria te definiëren voor alle openbare voedselaankopen, die de overgang naar duurzame voedselsystemen garanderen en die bijdragen aan de verwezenlijking van het recht op voedsel.

Er moeten randvoorwaarden komen die een billijke vergoeding voor landbouwers mogelijk maken en zo de werkgelegenheid in deze sector stimuleren. Er moet een eerlijke prijs worden gegarandeerd voor producten van seizoensgebonden boerenlandbouw, met prioriteit voor lokale productie, toegankelijk voor iedereen.

De staat moet zorgen voor de fysieke toegankelijkheid van voedsel, inclusief toegang in de buurt tot verse kwaliteitsproducten van boerenlandbouw en korte lijnen, evenals de nodige infrastructuur voor koken, bereiden en transformeren in woongebieden. Het moet ook de economische toegankelijkheid van voedsel garanderen, dankzij transparante, onderhandelde prijzen, die een waardig inkomen en een fatsoenlijk salaris garanderen voor boeren en landarbeiders en andere actoren in de voedselketen. Het moet uiteindelijk zorgen voor de nutritionele, sociale en culturele geschiktheid van voedsel, en de keuze garanderen die overeenkomt met fysieke behoeften en voedselvoorkeuren.

Landbouwopleidingen moeten het aanleren van agro-ecologische praktijken bevorderen.

Landbouwgrond moet worden beschermd en de regeneratie ervan moet worden aangemoedigd. De overdracht van grond moet worden begeleid en transparantie van grondtransacties is vereist. Het recht op land en het recht op zaaigoed voor boeren moet worden gegarandeerd.³ De autonomie van boeren, ook op technologisch gebied, moet worden bevorderd.

De staat moet alle spelers in de agrovoedingssector verplichten om hun prijzen en hun marges transparant weer te geven om voor de consument de werkelijke kosten van voedsel zichtbaar te maken en om onrechtvaardigheden, winnaars en verliezers in de voedselketen aan het licht te brengen.

Voedselketens en distributiekanaalen

Onze voedselketens zijn geglobaliseerd, ongelijk en niet duurzaam. Dit heeft tot gevolg dat er asymmetrieën ontstaan tussen enerzijds de lokale en boerenproductie, die gefragmenteerd en gemarginaliseerd is, en anderzijds een industrieel agrovoedingsstelsel dat de macht concentreert bij een paar actoren en profiteert van deze machtsverhouding. Deze situatie wordt verergerd door het feit dat distributiekanaalen zijn gesegmenteerd op doelgroep en sociale klasse.

We moeten toe naar een ontkoppeling van de strijd tegen de verspilling van voedselhulp. De distributiekkanalen van morgen moeten inclusief, universeel, participatief en emancipatorisch zijn. We moeten de controle over voedselketens democratiseren.

De distributiekkanalen voor voedselhulp moeten de solidariteitskanalen van morgen begeleiden door zichzelf te transformeren, hun vaardigheden, knowhow en middelen te vertalen en opnieuw toe te wijzen. Deze nieuwe kanalen moeten gebaseerd zijn op transparantie, gedeeld bestuur en evenwichtige machtsverhoudingen. Ze moeten ten dienste staan van een betere afstemming van bestaande kanalen en eerlijke en bevredigende arbeidsvoorwaarden. Ze moeten ook de planetaire grenzen en de levenden respecteren.

Vermindering van voedselverspilling, recuperatie en herwaardering van overtollig en onverkocht voedsel

De strijd tegen voedselverspilling moet deel uitmaken van een overheidsbeleid, gefinancierd door de staat. Onderwijs tegen voedselverspilling moet verplicht worden op scholen. Het moet specifiek zijn voor de agrovoedings- en cateringberoepen. Het is ook noodzakelijk om het grote publiek concrete oplossingen aan te reiken via verschillende bewustmakingsacties.

Het vernietigen van onverkocht voedsel moet verboden worden in supermarkten. Meervoudige verkoop die overconsumptie aanmoedigt, moet worden verboden, terwijl kortingen op één product mogelijk blijven.

De commerciële horeca moet maatregelen blijven nemen om voedselverspilling tegen te gaan.

Het verbranden van organisch afval moet verboden worden en het sorteren van afval moet verplicht gesteld worden met het oog op methanisering/compostering. Het hebben van sorteerinfrastructuur in appartementsgebouwen, restaurants en supermarkten moet verplicht worden en onderworpen aan controle door de bevoegde autoriteiten.

Om te voorkomen dat voedingsmiddelen afval worden, is het noodzakelijk om sterke samenwerkingen aan te moedigen om overschotten te recupereren en te verdelen, met name op het niveau van huishoudens, landbouw, supermarkten, scholen en restaurants, zonder onderscheid van sociale status.

Afval moet worden verminderd door het herwaarderen van beschadigde en niet standaard producten met behulp van originele bereidings- en conserveringstechnieken, zoals fermentatie, drogen, compost/biogas en diervoeder.

Collectieve horeca, onderwijs, voeding en voedselomgeving

Openbare collectieve catering (kleuterschool, school, hoger onderwijs, instelling) moet zorgen voor voldoende voedsel en onvoorwaardelijke gastvrijheid. Prioriteit moet worden gegeven aan het opleiden van collectief horecapersoneel in duurzaam koken.

Schoolcatering moet een niet-discriminerende en waardige toegang tot voedsel garanderen. Het doel is om alle kleuters en schoolkinderen een gratis dagelijkse maaltijd te garanderen, door voorrang te geven aan lokale en seizoensgebonden boerenlandbouw. Verschillende schoolniveaus bieden al voedsel van kwaliteit aan, maar dit is niet het geval voor secundair I (oriëntatiecyclus) dat in de meeste gevallen geen schoolmaaltijden aanbiedt.

Voedingseducatie moet op alle niveaus van de leerplichtige school worden gegeven. Vandaag voldoet het bestaande kader, maar het wordt op een heterogene manier toegepast in de leerplichtige scholen. Prioriteit moet worden gegeven aan het opleiden van leerkrachten in verplichte scholen op het gebied van duurzame voeding.

Meer in het algemeen is het noodzakelijk om te zorgen voor een voedselomgeving die adequate voedselkeuzes bevordert. Voedings- en duurzaamheidsinformatie op voedingsmiddelen moet duidelijk zijn. Ze mogen niet worden vervaagd door marketing, vooral niet bij ultrabewerkte producten.

We moeten duurzame voedingsmiddelen en voedingsmiddelen met een hoge voedingswaarde toegankelijker maken en onder de aandacht brengen, door veranderingen in de keuze structuur in voedingswinkels en cafetaria's, bijvoorbeeld door minder ultraverwerkte voedingsmiddelen in de buurt van de kassa te plaatsen.

Alle bestaande volksgezondheidsstrategieën en beschikbare economische maatregelen, inclusief subsidies, donaties en belastingen, moeten worden gebruikt om de consumptie van adequaat voedsel te bevorderen.

We moeten blijven mobiliseren om het recht op voedsel en voedselsoevereiniteit te verdedigen en te bevorderen!